

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Ca. xi. Que sit alia merces principu[m].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

tio? Certe centri ad periferiā vel circūferētiā: & si exigua aliqua tamen (vt plurib⁹ placet) proportio est. Eternitatis & temporis nulla. Quid ergo longū erit in eo quod totū breue est. aut que beatitudo temporis/ anime videbitur diuturna/ si ea fidelis & perpetua anima/ est quantolibet emenso tempore caritura? Sed ego in loco isto vt tamen sine preiudicio sententie sanioris dictum intelligatur: longi tēporis regnū dici arbitror/ ipius anime indeficiētis etatē q̄ pro bene āministrato regno/ eterne beatitudinis gloria coronabit. Cum enim certum sit q̄ deus remunerabit opera singulorum et omniū ī misericordia vberi/ vel iustitia pleniori/ quos lumine clariori respiciet/ q̄ illos qui oēs ad iustitiā exercent/ vel secū traxerunt ad mortē? Sicut ergo potentes potenter tormenta patiētur/ sic & iustitie premiis fruuntur plenius/ si recte exercuerint potentatū: & tantū in futuro p̄ subditis habebunt gloriam/ quanta virtute eos in magna deliquēdi licentia/ precesserūt. Potuit enim (inquit) trāsgredi & nō est trāsgressus/ facere mala et nō fecit/ ideo stabilita sunt bona illi⁹ in dño. ¶ Ad iustitiam nāq; principibus reputatur etiā cū temperant ab iniuriis: & facultas delinquendi est eis materia meritorū. Declinare a malo in eis magnū est/ etiā si magna bona nō faciūt: dum tamen subditos indulgētia malorū non perimant. Nōne magnū est q̄ beatitudinis quam habere videntur/ eis si recte egerint/ pmittitur continuatio? Impossibile dicunt qdaz & hic florere cum mundo: & in eternū gaudere cū xp̄o/ & sentētia quidē n̄a est/ si inter mundi flores reputes lenocinia vitiorū. At qui et reges florere possunt: & mundialiū florū dulcissimos & vtilissimos in eternum carpere fructus. Quid autem beati⁹ est q̄ si de diuitiis ad diuitias/ de delitiis ad delitias: de gloria ad gloriam/ principes transferantur de temporalibus ad eterna? ¶ Que sit alia merces principum. Capitulum. XI.

Mectamē q̄ littere prima facies pmittit excludo que & longi temporis regnum promittit patrib⁹ & eiusdem successionem protendit ad filios: qui sicut tēporalis regni/ ita erunt & eterne beatitudinis successores. Scio enī quia lex carnali populo loquebatur qui cor adhuc habens lapideum/ incircumcillus mente non carne: vitā ex magna parte nesciebat eternam/ magnificiens si ei bona terre darentur vel pmitterētur in cibum. Carnaliter itaq; sapienti facta est pmissio carnis/ & ei pmissa est diuturnitas temporis/ q̄ non dū spem conceperat eterne beatitudinis/ & tēporale in successio

Periferia est
linea vt p̄ct⁹

Sapiētie. vj. z
cōcor. supra li.
e. ca. vj.

Ecc̄i. xxxj.

Polícratici de Curialiū nugis.

nem filiorū protenditur regnū: illis qui nondum querebant eter-
num. Patri ergo temporaliter succedit filius si iustitiam patris
Prover. xxv. imitatur. Aufer (iqui t salomon) impietatem de vultu regis/ &
firmabitur iustitia thronus eius. Si enim a vultu id est a volun-
tate recedit impietas/ toti⁹ regni opera/ & ga equitatis & cultu
Proverb. xx. iustitie dirigūtur. Vnde illud. Rex q sedet in solio iudicii/ diffi-
pat omne malū intuitu suo/ Ecce quanto privilegio gaudeāt pñ
1. Regū. xiiij. cipes: quibus vt de eterna beatitudine taceam: ppetuatur regni
gloria: etiam in carne & sanguine suo. Gloriatu dominus se vi-
rum inuenisse fm cor suum: & cū eum in regni apicem postmo-
dum sublimasset: succedentiū sibi filiorū curriculo/ regnū ei ppe-
ps. cxxxi. tuū pollicetur. De fructu ventris tui (inquit) ponā super sedē tu-
am. Si custodierint filii tui mandata mea que iam dedi: & testi-
monia mea que per me vel vicarios meos docebo illos: et ipi &
Qd sequitur filii eoz; sedebunt super sedē tuam. Et ponam in seculum securi-
habet in ps. li sedem eius: & thronū eius sicut dies celi. Si autē dereliquerit
lxxxviii. vsq; filii ei⁹ legē meā: & in iudiciis meis nō abulauerint. Si iusticias
ibi: in Xga ini- meas pphanauerint: & mādata mea nō custodierit: visitabo in
qtates eorum. virga iniq; tates eorum: vt translato regno de gente in gentem:
& deletis his heredibus qui fm carnem esse videntur in semine
transferatur successio ad illos qui fidei & iustitie inueniūtur
heredes. In eoq; promissionis subsistit vritas: & rata pmanent q̄
ex ore altissimi pcesserunt: q̄ iustis regibus: successione fideliz;
semē pmanet in eternū. Hoc aut vt ad pñs de xpō qui factus ex
semine dauid fm carnē rex regū est: & dñs dñantiū: nulla sit mē-
tio/ etiam fm litteram ppetuo arbitror obtinere: vt succedāt pa-
rentib⁹ filii si eos in mādatis dñi fideliter fuerint imitati. A deo
quidem vt si hominib⁹ recte dispositis & in eo manentibus: nul-
la videatur esse sollicitudo vel officii presidētis. constat his qui
semel pncipem admiserunt de semine illius successorem nō de
futurū: & si nō ob aliud vel ad conservandā sanguinis claritatē.
Bragmanorū Qd & hystoriarū liquet exemplis. Fertur enī q cū magn⁹ ale-
vita: et qualis xander vltimū litus oceani plusstrasset: bragmanorū insulā de-
ter cū alexan- bellare parabat. Ad quē illi in his vrbis epistolā miserunt. Audi-
dro fecerint. uimus inuictissime rex prelia tua et felicitatē victoriae vbiq; sub-
secutam. Sed quid erit hoī satis: cui totus nō sufficit orbis? Di-
uitias non habemus quarum cupiditate nos debeas expugna-
re. omniū bona oībus cōia sunt: esca est nobis pro diuitiis: p cul-
tibus & aurovilis & rara vestis. Femine autē nostre non ornā-
tur vt placeant: quē quidē ornamētorum cultum poti⁹ oneri de

putant q̄ decori. Etenim nesciunt in augenda pulchritudine pl⁹ affectare q̄ q̄ nate sunt. Antra nobis duplicem vsū p̄stant te-
gumentum in vita: in morte sepulturā. Regem habemus non
pro iustitia: sed pro nobilitate conseruanda. Quē enī locum ha-
beret vindicta vbi nulla fit iniustitia? His verbis motus alexā-
der nullam ratus victoriā si eorum pacem perpetuam turbaret
in quiete sua dimisit. Et forte si eos bello fuisset aggressus mini-
me preualuisset aduersus innocētes: eo q̄ innocētia nō facile su-
perat: & vitas suis viribus constans de malicia quātūvis arma
ta triūphat. Sed quia nichil est qd̄ magis desiderēt hoīes q̄ vt in
bonis suis habeant filios successores. vt qui ppriam ex conditio-
ne p̄uidēt mortem: in ppagine carnis sue p̄petuent vitā. Hoc
p̄ncipibus est p̄missum. vñ maxime possunt ad cultū iustitie in-
uitari. Contingit enī eos qui de seipsis securi sunt / de statu filio-
rum iugiter esse sollicitos. In eoq̄ nimīū charitatis ordo suatur:
q̄ amorem qui patrie parentibus precipue debebatur pater trāf-
fundit in filios: dū filialis affectus paterni pectoris cellā sol⁹ ex-
haurit. Condigna quoq̄ vice respondent parentibus filii eundē
suis imptientes affectum quo a parētibus accepti sunt. licet aliū
ordinē exigat charitas ordinata quē poetarum doctissimus pru-
denter expressit. Senem nāq̄ anchisem euersa troia in humer⁹
pii filii collocauit: parentis enee dexterā dedit aschanio: & mari-
to cōiūx: creusa cohesit. añcedentiū p̄ muliebri ifirmitate legēs
vestigia. Cōpatriotis omnibus ducem dedit: virū armis & pie-
tate p̄signem. Alas enim dux esset inutilis cum sine virib⁹ re-
gna acquiri non valeant: aut sine iustitia retineri. Nūc verovni-
ca omniū sollicitudo est liberos qualescūq̄ sint diuitiis & hono-
ribus potius q̄ virtutibus insignire: negligitur etenim q̄ on⁹ rei
publice imponatur. Expulso superbo tarquinio qui regnauit in
vrbe nouissim⁹: cum brutus primus consul liberos suos de reuo-
candis in vrbe regibus agere cognouisset / eos p̄traxit in forū:
& in media concione virgis cesos tandem securi percuti iussit.
vt plane publicus parens in locum liberorum videretur popu-
lum adoptasse. Ego quidem & si parricidiū perhorrescā: cōsulis
nō possum nō approbare fidē: q̄ maluit salutē liberorū suorū peri-
ditari q̄ populi. Recte ne fecerit iudicēt sapiētes. Ego enī cāpū
istū oratorib⁹ late patere cognoui: & in eo declamatores in an-
cipiti materia sepi⁹ desudasse: dū in absolute parricidii fides
laborat / & parricidalis impietas in meritū fidei conat̄ extinguere.
Q̄ si me ad sententiā vrgeſ respondeo qd̄ in causa smimēſi ario-

Innocētia nō
facile superat.

Parentes de
filijs qd̄ faces
re debeant. s.
bñ. et qd̄ faci-
unt nō x̄tuose

Aliud exēplū.

Aliud exēplū

Superb⁹ tar-
quinus.

Polícraticí de Curialiū nugis.

pagitas: gueio dolobelle/inuenio respōdisse. Ad quem prouinciam aziam proconsulari imperio obtinentem mulier smimentis adducta est: confitens se maritū & filiū datis clā venenis occidisse: eo q̄ illi filium eius ex altero matrimonio optimū & innocentissimū iuuenē exceptum ifidiis nequiter occidissent: sibi licitum esse asserens ex indulgentia legū: et ius ignorare / & suā & suorū & totius reipublice tam atrocē iniuriam vindicare. Ius extra causam erat cum de facto constaret & de iure quereretur. Cū ergo dolobella rem in consiliū deduxisset: non fuit qui i causa vt putabatur ancipiti manifestū veneficiū & parricidiū audeat absolueret: vel vindictam que in impios & parridas processerat cōdemnare. Rem itaq; ad ariopagitas atheniensium tanq̄ ad iudices grauiores exercitatoresq; reiecit. At illi causa cognita actores & ream mulierem centesimo anno abesse iusserunt. Sic autem neq; veneficiū quod de lege non licuit absolutum est: neq; nocens punita mulier / an ex sentētia multorū venia poterat indulgeri. Hoc ita fuisse nonus liber memorabilium dictorū vel factorū valerii maximi docet. Ceterum et brutū & mulierē deliquisse consentiā facile: eo q̄ excesserit medicina modum: nimirūq; secuta est: qua morbi duxere manū. Et licz magna fuerit crimina: prestantius fuerat eadē / sine punientis crimine vindicari. vñ & ifelicitatis testimoniū bruto phibet etiā poeta laudator. At enī. vi. Ægil. Natosq; pater noua bella mouētes Ad penam pulchra p libertate vocabat. Infelix vtcūq; ferēt ea fata minores At infortuniū parricidii sic versu sequenti excusat: vt inanis glorie arguat veritatē dicens. Vincet amor patrie: laudūq; immensa cupido. Sed ne quis amodo brutū imites: populū liberis preferens: frustra sollicitaberis: cum vel vitia liberorū saluti reipublice pferantur: licet certum sit q̄ salutem populi liberis omnibus oporteat anteferri. In libro regnorū arguitur saul q̄ cū voto facto de ieiunio diurno sub discriminē illius q̄ ante noctem contra votū sumeret cibū: ionathas filius eius mel quod ceptro id est hasta tetigerat p̄gustasset: paterno motus affectu: contra religionis votum / peccit filio / cuius preuaricatione populus israel ea die visus est cornuisse. Hely quoq; licet sanctus in se fuisse legatur: quia filiorum peccit vitiiis auersa sella fractis cernicib; corruens expirauit. Vt de ceteris taceam quantum queso publicam hominū dilexit & quesuit salutez / qui proprio filio suo nō pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit illū: vt que merueramus vincla / flagellū / crucem sustineret immunis innocēs morz

Ter^o lucani.

Virgil. in. vj. eneid.

i. Regū. xiiij.

i. Reg. iij. 7. x.

Ad Rom. viij

te turpissima condēnatus. Regū scrutare hystoriam / ad hoc pē-
 titū regem a deo iuenies / vt prederet faciē populi / & preliare-
 tur bella eorum / & ad similitudinē gentiū toti⁹ populi onera su-
 stineret. Qui tamen non fuerat necessarius nisi & israel preua-
 ricatus esset in similitudinem gētium / nisi deo rege sibi non vi-
 deretur esse contentus. Si enī per se iustitiam coluisset: si in mā-
 datis domini fideliter ambulasset: pro nihilo humiliaret de⁹ ho-
 stes eorum: & super tribulantes eos mitteret manū suam: vt so-
 lito dei auxilio vnus persequeretur mille / & duo fugarēt decem
 milia. Hospitē meū placentinū dixisse recolo / virū vtiq; sangui-
 ne generosū habentē prudentiam mundi huius in timore dñi:
 hoc in ciuitatibus ytalie vsu frequenti celeberrimū esse: qđ dum
 pacē diligūt / & iustitiā colūt / & piuriis abstinent: tante liberta-
 tis & pacis gaudio pfruūtur: qđ nihil oīno est qđ vel in minimo
 quietē eorū concutiat. Cū xō plabūtur ad fraudes: & per varias
 iniustitie semitas scindūtur in semetipsis / statim vel fastū roma-
 nū / vel furorē theutonicū / aliud ve flagellū inducit dñs sup eos:
 & pmanet manus dñi extēta / donec ipi ab iniqtate p pniām re-
 uertant. Quo solo remedio apud illos oīs cessat tēpestas. Adii-
 ciebat etiā qđ merita populi oēm euacuant pncipatū / aut euz fa-
 ciūt esse mitissimū: cū ecōtrario certū sit / qđ ppter pctā ppli per-
 mittit de⁹ regnare ypocritā: & impossibile eē vt diu regno gau-
 deat: qui in populi hūiliatione & pprio fastigio supbe nimis ex-
 ultat. Sed illius dicebat p̄tendi principatū: qui apud se de cōsciē-
 tia hūilitatis semp in se angit qđ regnet inuit⁹. Hec mihi placē-
 tinus hospes & vt credo fidei consentaneū est. Tale aliqd inue-
 nitur in scriptis maiorū. Cū enim helius rome p̄fecturā splendi-
 dius ageret: ex senatore impator creatus est. Qui cū obsecrāte
 senatu / vt filiū cesarē quem habebat augustū appellaret / suffice-
 re (inquit) debet qđ ego ipē iuitus regnaueri cū nō mererer. Pri-
 cipatus enī nō sanguini debet: sed meritis. & inutiliter regnat qđ
 rex nascit: nō meret: & pculdubio parētis affectū exiit: qđ panu-
 los suos importabili mole supiecta extiguit. Hoc qđ est suffo-
 care liberos / nō pmouere. Alendi prius sūt & in v̄tutibus exer-
 cēdi: & cū in eo p̄fecerit vt pbētur / illos v̄tutibus ātecedere qđ de-
 bēt honorib⁹ āteire iuitati ascendāt: & se ciuiū suorū nequaq; sub-
 trahāt votis. Quis enī illos ābigit aliis p̄ferēdos / qui quasi natu-
 rali p̄bitat (p̄nlegio āpliati / maiorū titulis inuitantē ad v̄tutem
 & eorūde beneficio future bonitatē) aliis faciūt fidē? Hec ille. Et
 qđ ē elegantē priuilegiū exp̄ssit principis / cui an ex antiq; munere

s. Regū. viii.
 Causa quare
 popul⁹ iudeo-
 rū petiit regē.

Mos ciuitatū
 Italie.

Cause afflictio-
 nis populorū
 italie.

Job. xxxiiij.

Helius sena-
 tor imperator
 factus.

DB

Politratici de Curialiū nugis.

dei succedūt filii indubitanter nisi iniquitas subuertat pncipatū.

¶ Ex qbus causis transferantur pncipatus regna. Capitu. XII.

Eccī. x.

1. Regū. vlti.

Prover. xxx.

Job. x.

*Iniustitia qd
est fm stoicos.*

Iniuria qd ē.

*Contumelia
quid est.*

Dolus qd est.

*Dolus r cōtu-
melia in quo
differunt.*

*Dolus aduer-
sat fortitudini
Prudētia rep-
mit contumeliā.
Tēperātia in-
iuriā repellit.
Iustitia iniu-*

Celebre est illud sapiētie/quia regnū a gente in gentē transferetur ppter iniustitias & iniurias/& cōtūelias: & diuersos dolos. Nōne vides q̄ breui subuersū sit so- liū pmi regis in pplo dei? Saul & ionathas cū ceteris filiis/exigētibus culpis in mōtibus corruerūt vt thron⁹ illi⁹ qui de postfetas elect⁹ est firmaretur. Oīm hystoriarū percurrere seriem/& regum successiones in breui videbis:& quasi in exor- dio tele/dñō pscindēte succisas & quo reges fuerint clariores:eo citius si aduersus deū intumuerint cōculcat semē eorū. Non est sapiētia/nō prudētia:nō est consiliū cōtra dñm. Certe nec forti- tudo si ille insurgit: si persequit: ad emēdicata sacramētorū sus- fragia:ad p̄sida munitiōnū frustra decurrit:quia non est qui de manu illi⁹ possit eruere. Quis alexādro maior in grecia? Ei tñ nō su⁹ legi⁹ successisse: sed filius saltatricis. Quis cesaree domi⁹ seriē nescit? Rarus eorū: aut nullus filiū reliquit heredē: & om̄s in breui post varia pericula & cedes sui & suorū plurimas:diuer- sis mortibus & fere ignominiosis quasi in momēto deleti sunt/ & descendētes ad inferos:successores habuerunt aut hostes aut ignotos. Quid obsecro tā potētia regna tā cito subuertit & trās- tulit? Certe indignatio dei quā in se multiplex iniustitia puoca- bat. Est autē (vt stoicis placet) iustitia mētis hītus que a regiōe morū exterminat eqtatē: animā nāq; priuare iustitia/vel expri- uatiua p̄tacula nominis declarat. In eo autē maxie p̄stat iustitia/ si non noceas/& ex officio hūanitatē phibeas nocētes. Cū vero nocēs:accedis ad iniuriā:cū nocentes nō impedis: iniustitie fa- mularis. Est autē contumelia qñ tumorē mētis in lesione alteri⁹ manifesta operis sequela comitat: eoq; iniustitiam sermit: q̄ in euz cui reuerētia pro conditione officii: vel nature consortio debet: insolēter isurgit. Dolus autē est (vt diffinit aquli⁹) cū aliud agit & aliud simulat. Malus utiq; quotiens fit intentione nocendi. Differt autē plurimū dolus a cōtumelia:qm̄ hic superbe & i mas- nifesto: ille fraudulenter & quasi ab insidiis nocet. Hec sunt que cum incurrunt: cathedras subuertūt oīm potestati: quia a cōtra- riis ppetuatur pncipiū gloria. Dolus nāq; ex timiditatis imaginē infirmitatis notā habet/& fortitudini plurimū aduersatur. Cō- tumeliā prudētia reprimit ingeminās iugiter q̄ in terrā & cine- rem superbit terra & cinis. Iniuriā tēpantia nō admittit nolens inferre alii quod sibi nollet ab alio irrogari. Et iniustitiā iustitia